

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การแลกเปลี่ยนสินค้า หรือการค้าขายกันระหว่างประเทศต่างๆ ในโลก แสดงถึงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่ประเทศต่างๆ ต้องทำการค้าระหว่างประเทศตลอดจนแนวทางที่ประเทศจะเลือกผลิตสินค้าและทำการค้าระหว่างประเทศ

สาเหตุของการค้าระหว่างประเทศ เช่น ความแตกต่างในปัจจัยการผลิต ทรัพยากร สภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศของประเทศต่างๆ ทำให้ผลิตสินค้าได้แตกต่างกัน และความแตกต่างในด้านต้นทุนการผลิต การที่แต่ละประเทศผลิตสินค้าโดยเสียต้นทุนแตกต่างกัน ทำให้ประเทศต่างๆ เลือกผลิตสินค้าที่ให้ผลประโยชน์แก่ตนมากที่สุด ส่วนสินค้าชนิดอื่นๆ จะนำเข้าแทน ทั้งนี้เพื่อระดมทรัพยากรในประเทศไปใช้ผลิตสินค้าที่ตนได้เปรียบมากที่สุด

ดังนั้นทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเด็ดขาด (Absolute Advantage Theory) โดย Adam Smith

Adam Smith ได้กล่าวว่า การค้าจะเกิดขึ้นกับ 2 ประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (Absolute Advantage) เมื่อประเทศหนึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่าอีกประเทศหนึ่งในการผลิตสินค้าหนึ่งชนิด และดีกว่าในการผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่ง ทั้งนี้ เมื่อทั้ง 2 ประเทศเกิดความชำนาญเฉพาะอย่างในการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ และทำการแลกเปลี่ยนสินค้าที่จกมีความได้เปรียบซึ่งกันและกัน จะทำให้มีผลประโยชน์เกิดขึ้นกับทั้ง 2 ประเทศทฤษฎีความได้เปรียบโดยเด็ดขาดของ Adam Smith นี้ ตั้งอยู่บนหลักทฤษฎีมูลค่าแรงงาน (Labour Theory of Value) ซึ่งมีสมมติฐานที่สำคัญ คือ

1) ในแต่ละประเทศนั้นจะมีปัจจัยแรงงานเพียงอย่างเดียวเป็นปัจจัยการผลิต และมีคุณภาพและคุณลักษณะที่เหมือนกันทุกประการ

2) ต้นทุนหรือราคาสินค้าขึ้นอยู่กับจำนวนชั่วโมงแรงงานที่ต้องการนำมาใช้ในการผลิต

2. ทฤษฎีการค้าได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage Theory) โดย David Ricardo

ในปี ค.ศ. 1817 David Ricardo ได้ตีพิมพ์หนังสือชื่อ Principles of Political Economy and Taxation โดยได้กล่าวถึงกฎของการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นกฎทางเศรษฐศาสตร์มาจนถึงทุกวันนี้

ตามแนวคิดของ David Ricardo นั้น แม้จะไม่มีควมได้เปรียบโดยสมบูรณ์ แต่ทั้ง 2 ประเทศที่ทำการค้าระหว่างประเทศกันนั้นยังสามารถที่จะค้าขายและได้รับผลประโยชน์จากการค้าที่ตนมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบน้อยสุด ในขณะที่เดียวกันประเทศที่มีความได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทั้ง 2 ชนิดนั้น จะทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากที่สุด ทั้งนี้ ทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐาน คือ

1) ในโลกนี้มีประเทศ 2 ประเทศและแต่ละประเทศทำการผลิตสินค้าเพียง 2 ชนิดเท่านั้น

2) มีแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตเพียงอย่างเดียว (Labour Theory of Value) แต่ละประเทศมีแรงงานคงที่ มีการจ้างงานเต็มที่ และแรงงานนั้นมีคุณลักษณะเหมือนกันทุกประการ (Homogenous)

3) แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีระหว่างอุตสาหกรรมภายในประเทศ แต่ไม่สามารถทำการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศได้

4) ระดับเทคโนโลยีในทั้ง 2 ประเทศคงที่ แต่ละประเทศสามารถผลิตโดยใช้เทคโนโลยีที่แตกต่างกันได้ แต่ผู้ผลิตทั้งหมดจะใช้วิธีการผลิตที่เหมือนกันในประเทศ

5) ต้นทุนไม่เปลี่ยนแปลงกับระดับของการผลิต และเป็นสัดส่วนเดียวกันกับแรงงานที่ใช้

6) มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ในทุกตลาด

- 7) การค้าเสรีเกิดขึ้นระหว่างประเทศไม่มีรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง
- 8) ต้นทุนในการขนส่งเป็นศูนย์ ผู้บริโภคพอใจในสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศเท่ากัน
- 9) ผู้ผลิตต้องการได้มาซึ่งกำไรสูงสุด และผู้บริโภคแสวงหาความพอใจสูงสุด
- 10) ไม่มีภาพลวงตาทางการเงิน (Money Illusion)
- 11) คุณการค้าสมดุล (Balanced Trade)

3. ทฤษฎีค่าเสียโอกาส (The Opportunity Cost Theory) โดย Haberler

Haberler ได้อธิบายถึงทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ โดยใช้ทฤษฎีต้นทุนค่าเสียโอกาส ซึ่งกล่าวว่า ต้นทุนของสินค้าหมายถึงจำนวนของสินค้าชนิดที่สองที่ต้องเสียสละไปเพื่อที่จะได้ทรัพยากรพอเพียงที่จะนำไปใช้ในการผลิตสินค้าชนิดที่หนึ่งเพิ่มขึ้นหนึ่งหน่วย โดยมีข้อสมมติฐานที่ว่า แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตเพียงชนิดเดียวเท่านั้น และมีลักษณะเหมือนกันทุกประการ ไม่ว่าจะเป็แรงงานของประเทศใดก็ตาม จึงไม่มีต้นทุนอื่นใดนอกเหนือไปจากต้นทุนแรงงานเท่านั้นที่ถูกนำมาผลิต ดังนั้นประเทศใดก็ตามที่มีต้นทุนค่าเสียโอกาสต่ำกว่าประเทศอื่นในการผลิตสินค้าใดก็ตาม แสดงว่าประเทศนั้นมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตสินค้าชนิดดังกล่าว และมีความเสียเปรียบโดยเปรียบเทียบในสินค้าอีกชนิดหนึ่ง

4. ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศสมัยใหม่ของ Heckscher – Ohlin (H-O)

ทฤษฎี Heckscher – Ohlin (H-O) สามารถแบ่งการอธิบายได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎี HO Theorem ว่าด้วยเรื่องของการทำนายรูปแบบการค้าและความเท่าเทียมกันของราคาปัจจัยการผลิต (Factor – Price Equalization Theorem) อันว่าด้วยเรื่องของผลกระทบของการค้าระหว่างประเทศต่อราคาปัจจัยการผลิต

ตามทฤษฎี HO จะกล่าวว่า ประเทศจะส่งออกสินค้าที่ตนมีการผลิต ใช้ปัจจัยการผลิตที่ประเทศตนมีความอุดมสมบูรณ์ ราคาถูก ขณะเดียวกันก็จะนำเข้าสินค้าที่ตนมีการผลิตโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดในประเทศและมีราคาแพง หรืออีกนัยหนึ่งคือ ประเทศที่มีแรงงานมากจะส่งออกสินค้าประเภทเน้นแรงงานและนำเข้าสินค้าประเภทเน้นการใช้ทุนนั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ราคาสินค้าเปรียบเทียบของแต่ละประเทศแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างในความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต (Factor

Abundance or Factor Endowments) ระหว่างประเทศนี้เองเป็นตัวกำหนดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและการค้าต่างประเทศ

ในส่วนของความเท่าเทียมกันของราคาปัจจัยการผลิต (Factor – Price Equalization Theorem) นั้นกล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศจะนำมาซึ่งความเท่าเทียมกันในผลตอบแทนสมบูรณ์และผลตอบแทนเปรียบเทียบต่อปัจจัยการผลิตที่เหมือนกันระหว่างประเทศได้ นั่นหมายความว่า การค้าระหว่างประเทศจะเป็นเหตุทำให้ค่าจ้างแรงงานและค่าเช่าของทั้งสองประเทศที่ค้าขายกันนั้นมีความเท่าเทียมกัน (นิสิต พันธมิตร, 2547)

5. Heckscher – Ohlin – Samuelson Model

ในปี ค.ศ. 1914 Samuelson ได้ปรับปรุงแนวคิดของ Heckscher – Ohlin โดยอธิบายว่า ประเทศต่างๆ มีปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดมากน้อยแตกต่างกัน ประเทศหนึ่งจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในการผลิตและจะผลิตสินค้ารวมทั้งส่งออกสินค้าที่มีเทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสมกับปัจจัยการผลิตที่มีอยู่มากในประเทศนั้น (มิ่งสรรพ ขาวสอาด, 2545)

6. ทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของ Bela Balassa

การวัดความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในทางการค้าของ Balassa จะพิจารณาจากต้นทุนเปรียบเทียบและความแตกต่างของปัจจัยที่มีใช้ด้านราคา เช่น ชื่อเสียงของสินค้าที่มีต่อแบบแผนของการค้าระหว่างประเทศด้วย และภายใต้ข้อสมมติฐานที่ว่าทุกประเทศมีรสนิยมเหมือนกัน มีภาวะภาษีศุลกากรของแต่ละอุตสาหกรรมเหมือนกัน และอัตราส่วนมูลค่าการส่งออก-นำเข้าจะสะท้อนถึงการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้า ถ้าพิจารณาการส่งออกและนำเข้าในสินค้าประเภทเดียวกัน

ดังนั้นตามแนวคิดทฤษฎีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้าของ Balassa ประเทศหนึ่งจะผลิตสินค้าชนิดหนึ่งที่มีต้นทุนเปรียบเทียบต่ำสุด และจะให้อีกประเทศหนึ่งผลิตสินค้าประเภทอื่นโดยที่การได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางการค้าจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างสินค้าออก

2.1.2 ทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้งเขตการค้าเสรี

ทฤษฎีวิเคราะห์ที่อธิบายถึงการร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการจัดตั้งเขตการค้าเสรีนั้นสามารถแยกศึกษาได้ดังนี้

1. การศึกษาในหมวดทฤษฎีเก่า (Old Theorem Approach)

ทฤษฎีนี้อธิบายผลกระทบของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศเมื่อมีการรวมกลุ่มการค้า โดยทฤษฎีดังกล่าวนี้เป็นที่นิยมของนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและถูกใช้เพื่ออธิบายถึงผลได้และผลเสีย รวมถึงผลกระทบในด้านต่างๆเมื่อมีการเปิดการค้าเสรีต่อกันในระดับภูมิภาค ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1) ผลประโยชน์ที่ประเทศสมาชิกได้รับจากเขตการค้าเสรี จะขึ้นอยู่กับความแตกต่างของระดับปัจจัยการผลิตของแต่ละประเทศ ซึ่งความแตกต่างนั้นจะส่งผลให้แต่ละประเทศเลือกที่จะผลิตตามความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ที่แท้จริงของตนสามารถอธิบายโดยใช้ทฤษฎีของ Heckscher – Ohlin – Samuelson (H-O-S) ที่ว่า ประเทศจะได้รับผลประโยชน์จากเขตการค้าเสรี จากการที่ประเทศนั้นเน้นการผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบมากกว่า

2) การขยายผลิตสินค้าที่ตนมีความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบ จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ผลิต จากการประหยัดต่อขนาด (Economies of scale) ซึ่งส่งผลให้ประเทศสมาชิกนั้นได้รับความได้เปรียบทางด้านต้นทุนในสินค้าที่ตนมีความชำนาญในการผลิตมากขึ้น

3) ประเทศสมาชิกในกลุ่มจะประสบกับการแข่งขันทางการค้าที่สูงขึ้น ซึ่งจะเป็นเหตุให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวให้พร้อมกับการแข่งขันที่สูงขึ้น

4) เขตการค้าเสรีจะส่งผลที่แตกต่างกันต่ออุตสาหกรรมค้าของแต่ละประเทศขึ้นอยู่กับระดับภาษีศุลกากรที่ได้ทำการตกลงกันในกลุ่ม รวมถึงระดับภาษีที่เก็บกับประเทศนอกกลุ่ม โดยถ้าการปรับตัวลดลงของภาษีศุลกากรมีมาก ย่อมส่งผลมากต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมค้าของประเทศที่ทำการตกลงนั้น

2. การศึกษาในหมวดทฤษฎีใหม่ (New Theory Approach)

เป็นการศึกษาเพิ่มเติมจากทฤษฎีแบบเก่าซึ่งยังมีข้อจำกัด โดยศึกษาผลกระทบของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในลักษณะของพลวัต (Dynamic Model) ดังเช่นทฤษฎีแบบเก่า เนื่องจากผลกระทบด้านสวัสดิการต่างๆจำเป็นที่จะต้องใช้ระยะเวลาในการปรับตัว นอกจากนี้ตลาดของสินค้าแต่ละประเภทมีแนวโน้มที่จะเป็นตลาดที่มีการแข่งขันอย่างไม่สมบูรณ์มากขึ้น โดยสามารถอธิบายถึงการรวมกลุ่มการค้าแบบใหม่ได้มากกว่าแบบเก่า รวมทั้งอธิบายถึงผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีได้ในระดับที่ลึกยิ่งขึ้น กล่าวคือ ตามหลักของวิชาเศรษฐศาสตร์มหภาคกระแสหลัก โดยทฤษฎีกล่าวได้ว่า ผลผลิตที่ได้จากเปิดการค้าเสรีระหว่างประเทศสมาชิกนี้ได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนทางตรงโดยเฉพาะจาก

ประเทศที่พัฒนาแล้วมาสู่ประเทศสมาชิกที่กำลังพัฒนา ซึ่งการลงทุนทางตรงดังกล่าวได้ทำให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี อันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของประเทศที่เป็นผู้รับเทคโนโลยีนั้น และผลผลิตที่เพิ่มขึ้นก็มาจากระดับความได้เปรียบจากความสามารถในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ที่สูงขึ้น

นอกจากการศึกษาถึงผลกระทบทางด้านผลผลิตที่เพิ่มขึ้นแล้ว ทฤษฎีเขตการค้าเสรีแบบใหม่นี้ยังได้เชื่อมโยงถึงสถานะแข่งขันในตลาดที่มีลักษณะการแข่งขันแบบไม่สมบูรณ์และมีการใช้ทฤษฎีองค์การอุตสาหกรรมมาใช้ในการอธิบายเป็นสำคัญ ซึ่งอธิบายได้ว่า ประเทศสมาชิกภายในกลุ่มสามารถสร้างการค้าระหว่างกันได้ ถึงแม้ว่าสินค้าที่ขายระหว่างกันจะเป็นสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมเดียวกัน เนื่องจากสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมเดียวกันนี้อาจจะมีความแตกต่างในตัวของมันเอง (Differentiated product) ดังนั้นทฤษฎีเขตการค้าเสรีแบบใหม่ได้ศึกษาผลกระทบในแต่ละตลาดที่แตกต่างกันรวมถึงในแต่ละสินค้าที่แตกต่างกัน ซึ่งการเปิดเขตการค้าเสรีจะส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกในการบริโภคสินค้าที่มีความหลากหลายได้มากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศสมาชิกจะได้ประโยชน์จากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีขึ้นอยู่กับความสามารถในการเจรจาต่อรอง ซึ่งการเจรจาต่อรองนี้เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะการโน้มน้าว (Lobbying Theory) ซึ่งอธิบายได้ว่า การตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกในเขตการค้าเสรีในหลายประเทศไม่ได้คำนึงถึงผลได้หรือผลเสียของการเป็นประเทศสมาชิกมากนัก แต่เป็นเหตุผลทางการเมืองมากกว่า จึงเป็นไปได้ว่าการเปิดเขตการค้าเสรีในลักษณะนี้จะทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้ามากกว่า

3. ทฤษฎีแหล่งที่ตั้ง (Location Theory)

การผลิตควรที่จะตั้งอยู่ ณ ที่ซึ่งรายจ่ายขนส่งรวม (Total Transportation Cost) อยู่ในระดับต่ำที่สุด ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ประเทศจะได้ประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศในกลุ่มที่มีต้นทุนค่าขนส่งสินค้าต่อกันถูกกว่าเมื่อเทียบกับอีกประเทศหนึ่งที่ได้รับผลประโยชน์น้อยกว่า ถ้าประเทศนั้นมีต้นทุนค่าขนส่งสูง ซึ่งตามทฤษฎีนี้ค่าขนส่งจะถูกกลบ เมื่อแหล่งที่ตั้งของประเทศอยู่ในภูมิภาคเดียวกันหรืออยู่ในบริเวณที่ใกล้กัน

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กาญจนา เลหาะวรนนท์ (2541) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีผลต่อการส่งออกของไทย โดยวัตถุประสงค์คือ เมื่อประเทศต่างๆ ใช้กฎว่าด้วย

แหล่งกำเนิดสินค้าแล้วจะทำให้เกิดความชัดเจนกลมกลืนกันในระหว่างประเทศสมาชิกได้มากขึ้นเพียงใด และจะมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจของแต่ละประเทศเพียงใด นอกจากนี้เมื่อใช้ภู่ว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ใช้อยู่หรือกำลังจะมีผลใช้บังคับแล้วก่อให้เกิดผลกระทบในด้านการส่งออกของประเทศไทยเพียงใด ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกฎหมาย และภู่ว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าตามพันธะกรณีขององค์การการค้าโลก โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์แบบทฤษฎีภูมิในการศึกษา โดยมีสมมติฐานที่ว่า แหล่งกำเนิดสินค้าตามพันธะกรณีต่างๆ จะมีผลกระทบต่อส่งออกของประเทศไทย จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า การใช้ภู่ว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าตามพันธะกรณีต่างๆ มีผลกระทบต่อส่งออกของไทย กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับภู่ว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของประเทศต่างๆ ย่อมสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์แก่ประเทศของตนและแก่สมาชิกของตนซึ่งถือว่าเป็นมาตรการฝ่ายเดียว ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อส่งออกของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการทุ่มตลาด การช่วยอุดหนุน การหลีกเลี่ยงแหล่งกำเนิดสินค้า การจำกัดทางด้านปริมาณและโควตา และการใช้มาตรการกีดกันทางการค้าอื่นๆ

คมสัน สุริยะ (2542) ได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาการส่งออกชะลอตัวของประเทศไทยในทศวรรษ 1990 โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและการขยายตัวของการส่งออกของไทย รายสินค้าและประเทศคู่ค้าในช่วงทศวรรษ 1990 โดยเน้นวิกฤตการณ์การส่งออกชะลอตัวในช่วงกลางทศวรรษ ด้วยวิธีจำลองส่วนแบ่งตลาดคงที่ (CMS) และทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดส่วนแบ่งการตลาดของไทยในระยะยาวด้วยวิธีทางเศรษฐมิติ ทั้งนี้ผู้ทำการวิจัยพบว่า การส่งออกของไทยช่วงปลายทศวรรษ 1980 มีการขยายตัว ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของตลาดโลกและการเพิ่มขึ้นของส่วนแบ่งการตลาดจากคุณภาพสินค้าและความหลากหลายของสินค้าที่เพิ่มขึ้น แต่การชะลอตัวของส่งออกในช่วงต้นทศวรรษ 1990 มาจากการชะลอตัวของตลาดของส่วนแบ่งการตลาดเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างแรงงานที่แท้จริงในอัตราที่เร็วกว่าการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพแรงงานและมีปัจจัยอื่น คือ การกีดกันทางการค้าในรูปแบบที่มีใช้ภาษีศุลกากร และการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (AFTA) เป็นต้น ส่วนปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความชะงักงัน ในปี ค.ศ. 1996 คือ การกีดกันทางการค้าโดยเฉพาะ การกีดกันทางการค้าที่ไม่อยู่ในรูปภาษีอากร การลดลงของอุปสงค์ของยางพาราและแผงวงจรไฟฟ้าอย่างกะทันหัน การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ และมีปัจจัยอื่นเสริม คือ การเกิดโรคระบาดกุ้ง และอาจมีผลจากการทุจริตภาษีมูลค่าเพิ่มร่วมด้วย

เพ็ญศรี คำเจริญ (2544) ได้ทำการศึกษาถึงความสามารถในการส่งออกสินค้าของไทยไปญี่ปุ่นและปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการขยายตัวของส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทยไปญี่ปุ่น ซึ่งใช้ข้อมูลปี ค.ศ. 1991 ถึงปี ค.ศ. 1998 โดยคำนวณเป็นข้อมูลเฉลี่ยของมูลค่าการส่งออกใน 3 ช่วงคือปี ค.ศ. 1991-1992,

ปี ค.ศ. 1993-1995 และปี ค.ศ. 1996-1998 การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้ดัชนีความได้เปรียบเปรียบเทียบที่ปรากฏโดยเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา ได้หวั่น สิงคโปร์ จีน และมาเลเซีย ผลการวิเคราะห์พบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบและสินค้าอื่นๆ คือ อาหารทะเลกระป๋อง เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบเครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบอุปกรณ์ที่เป็นตัวนำ และผลิตภัณฑ์เหล็กและเหล็กกล้า เป็นสินค้าที่จัดได้ว่ามีความสามารถในการส่งออกสูง ซึ่งในส่วนของเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบนั้น พบว่า การวิเคราะห์ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของประเทศไทยนั้นมีค่ามากกว่าหนึ่งและมีแนวโน้มที่ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991-1998 แต่ประเทศไทยยังเป็นรองจากประเทศสิงคโปร์และไต้หวัน มีค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบใกล้เคียงกับประเทศมาเลเซียและสหรัฐอเมริกา และในส่วนของผลการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดคงที่ของประเทศไทย พบว่าเพิ่มขึ้นทั้งในส่วนของผลกรขายตัวของตลาด จากปัจจัยทางด้านสินค้าและความสามารถทางการแข่งขัน

นายวาที ธนอัญญาพร (2546) ได้ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าเงินบาทต่อการส่งออกผลิตภัณฑ์กระดาษไปยังประเทศญี่ปุ่นและประเทศสิงคโปร์ และศึกษาผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงคือ ช่วงก่อนเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างปี ค.ศ. 1980-1997 และหลังช่วงการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวระหว่างไตรมาสที่ 3 ในปี ค.ศ. 1997 ถึง ไตรมาสที่ 4 ในปี ค.ศ. 2001 โดยมีสมมติฐาน 2 ข้อ สมมติฐานที่หนึ่งคือ ก่อนการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยน การเปลี่ยนแปลงของรายได้ประชาชาติของประเทศคู่ค้าที่สำคัญและการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาสินค้าภายในประเทศคู่ค้าที่สำคัญ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กระดาษของประเทศไทยในทิศทางเดียวกัน สมมติฐานที่สองคือ หลังการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว หนึ่ง ผู้ทำการวิจัยได้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) ในการศึกษาอัตราแลกเปลี่ยน และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริงต่อการส่งออกกระดาษไปยังประเทศคู่ค้า โดยใช้สมการถดถอยในการวิเคราะห์ (Regression Analysis) และสมการถดถอย (Ordinary Least Squares, OLS) จากการศึกษาความสัมพันธ์ในสมการส่งออกกระดาษไปยังประเทศญี่ปุ่น ผู้ทำการวิจัยพบว่า GDP ของประเทศญี่ปุ่น ดัชนีราคาผู้บริโภคประเทศญี่ปุ่น และดัชนีราคาขายส่งสินค้าอุตสาหกรรมของไทย และอัตราแลกเปลี่ยนบาทต่อสกุลเงินเยน สามารถอธิบายมูลค่าการส่งออกกระดาษได้ร้อยละ 89.91 ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการส่งออกกระดาษไปยังประเทศสิงคโปร์ พบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของสิงคโปร์ ดัชนีราคาผู้บริโภคของสิงคโปร์ ดัชนีราคาขายส่งของสินค้าอุตสาหกรรมของไทย และอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อสกุล

เงินสิงคโปร์ สามารถอธิบายมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กระดาษได้ร้อยละ 67.31 ณ ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 99

ญาณ์ญา ศิริภัทรธาดา (2552) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีสมมติฐานการวิจัยคือ ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ภายนอกมีอิทธิพลต่อการส่งออกของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและปัจจัยทางด้านการตลาดมีอิทธิพลต่อการส่งออกของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยแบ่งตัวแปรด้านการตลาดออกเป็น สินค้าและบริการ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ผู้ทำวิจัยได้ใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นเครื่องมือในการค้นคว้า โดยใช้ข้อมูลที่ใช้ทั้งหมดเป็นข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม จากการศึกษา ผู้ทำการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 20-30 ปี จำนวนร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ 31-40 ปีและ 41-50 ปี จำนวนร้อยละ 24 และ 8.5 ตามลำดับ ลักษณะของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอยู่ในรูปแบบบริษัท จำนวนร้อยละ 38 รองลงมาคือห้างหุ้นส่วนจำนวนร้อยละ 75 ห้างหุ้นส่วนสามัญจำนวนร้อยละ 37.5 และกิจการส่วนตัวจำนวนร้อยละ 24.5 และผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า โอกาสพบคู่ค้าติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ประกอบการขนาดเล็กด้วยกันเป็นช่องทางที่เกิดประโยชน์ต่อการทำธุรกิจ และยังพบว่าปัญหาภายในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อการส่งออกมากที่สุดคือ ช่องทางการจัดจำหน่าย รองลงมาคือสินค้าและบริการ สำหรับผลการศึกษาวิจัยภายนอกพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งออกมากที่สุดคือ เศรษฐกิจ ความต้องการซื้อ ลูกค้ำ และการแข่งขัน

Theingi and Purchase (2004) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทรัพยากรพื้นฐานของอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่ส่งผลต่อการส่งออกของประเทศไทย โดยผลการศึกษาพบ 6 ปัจจัย ปัจจัยแรกคือคุณลักษณะของผู้ประกอบการบริษัทขนาดเล็กมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการส่งออก กล่าวคือ ผู้ประกอบการถือเป็นต้นทุนที่สำคัญของบริษัทอย่างหนึ่ง เนื่องจากคุณลักษณะของผู้ประกอบการมีความสำคัญที่จะทำให้อุตสาหกรรมประสบความสำเร็จ ปัจจัยที่สองทรัพยากรบุคคลหรือ (ในกรณีนี้คือผู้จัดการไม่ใช่ลูกจ้าง) มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับการส่งออก บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ มีประสบการณ์ มีความเฉลียวฉลาด มีการจัดการที่ดีและมี มนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ทำให้อุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่สามคือทรัพยากรเทคโนโลยี เทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัย มีสมรรถนะส่งผลให้ผลผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้การส่งออกมีอัตราเติบโตขึ้น ปัจจัยที่สี่คือทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความสัมพันธ์กับลูกค้า ความร่วมมือระหว่างผู้จัดการและความรู้สึกจงรักภักดีกับบริษัทที่มีทิศทาง ความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันกับการส่งออก ปัจจัยที่ห้าคือ ความสามารถในการตลาดของ

ผู้ประกอบการ ส่งผลให้บริษัทส่งออกผลิตภัณฑ์ได้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ และปัจจัยที่สุดท้ายคือ ความสามารถในการผลิตมีทิศทางเดียวกับการส่งออก คือ การเข้าถึงผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพเป็น คุณลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของบุคลากร เอกลักษณะ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การออกแบบ รวมถึง การบริการก่อนและหลังการขายมีความสัมพันธ์ที่เป็นบวกต่อประสิทธิภาพการส่งออก

Jun and Taylor (2013) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างประเทศและการเจริญเติบโตของการส่งออกของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์สำหรับการ วิเคราะห์วิธีการเจริญเติบโตของการส่งออกของประเทศสหรัฐอเมริกาและการเปลี่ยนแปลงในการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่ละภูมิภาคของโลก และมีการทดสอบความสัมพันธ์ 2 วิธี คือ Emphasizing the Static Relationships (Regression Analysis) และ Dynamic Interactions (Vector Autoregression) โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของการส่งออกของสหรัฐอเมริกาการ เจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของภูมิภาคอื่นและอัตราแลกเปลี่ยน ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985-2012 ทั้งนี้ ผลการพบว่า การเจริญเติบโตของการส่งออกของสหรัฐอเมริกามีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตของ เศรษฐกิจของประเทศแคนาดาและตลาดยุโรป กล่าวคือ หากเศรษฐกิจประเทศแคนาดาและตลาด ยุโรปเติบโตร้อยละ 1 จะทำให้การส่งออกของสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 สำหรับตลาด ต่างประเทศและตลาดยุโรปมีทิศทางการเติบโตไปในทิศทางเดียวกัน และหากตลาดยุโรปมีเศรษฐกิจ ที่เติบโตขึ้นจะทำให้ประเทศอื่นเติบโตขึ้นด้วย ส่งผลให้มีอุปสงค์การนำเข้าสินค้าจากสหรัฐอเมริกา เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การลดลงของสกุลเงินดอลลาร์ทำให้สกุลเงินต่างประเทศแข็งตัวขึ้น ทำให้อุป สสงค์การนำเข้าสินค้าจากสหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้น ในทางกลับกันหากสกุลเงินดอลลาร์อเมริกาแข็งค่า ขึ้นจะส่งผลให้อุปสงค์การนำเข้าสินค้าจากสหรัฐลดลง ทำให้การเจริญเติบโตของการส่งออกสินค้า ของสหรัฐอเมริกาชะลอตัว นอกจากนี้การเจริญเติบโตของการส่งออกของสหรัฐอเมริกายังเกี่ยวข้อง กับปัจจัยอื่นๆ มากกว่าราคาและรายได้ เช่น นโยบายการค้าและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

Kajavong (n.d.) ได้ทำการศึกษา นโยบายทางด้านเกษตรของสหภาพยุโรปที่ส่งผลต่อการส่งออกของ ไทยไปยังสหภาพยุโรป โดยนโยบายการค้าสหภาพยุโรปที่ส่งผลกระทบต่อสินค้าที่เฉพาะเจาะจงของ ไทย เช่น ข้าว น้ำตาล ผัก ผลไม้ มันสำปะหลัง กุ้ง และไก่ นอกจากนี้ผู้ทำการวิจัยยังมองไปที่ ผลกระทบในอนาคตจากการขยายตัวการส่งออกของไทย และผู้วิจัยยังทำการสรุปและแนะนำเกี่ยวกับ วิธีการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันการส่งออกไปยังสหภาพยุโรปไว้ด้วย จากการศึกษา ผู้ทำการวิจัย พบว่า มีหลายปัจจัยที่อาจมีผลต่อการค้าระหว่างสหภาพยุโรปและประเทศไทย นโยบายของสหภาพ ยุโรป เช่น Common Agricultural Policy (CAP), การขยายตัวในปี ค.ศ. 2004 ข้อตกลงการค้าพิเศษกับ ประเทศอื่นๆ รวมถึงปัจจัยอื่น เช่น ภัยธรรมชาติ และการระบาดของโรค ซึ่งมีผลต่อการผลิตของพืช

หรือจำนวนของการบริโภค ทั้งนี้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น วิกฤตการณ์ทางการเงินและการลดค่าเงิน
ของสกุลเงินสามารถเพิ่มความต้องการของการส่งออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ค.ศ. 1997-1998

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved